

DRAGO KEKANOVIĆ

**Veprovo
srce**

■ Laguna ■

Copyright © 2013, Drago Kekanović
Copyright © ovog izdanja 2022, LAGUNA

BIBLIOTEKA BEZ PREVODA

Knjiga 17

**Veprovo
srce**

I

Kako sam se samo namučio oko tog puta u najljepši grad na svijetu, u carsku Wienu, u Beč, naravno. Ako ćemo pravo, nije ni čudo. Što sam se tako razapinjao i slamao. Ne mislim samo na novac i trošak. Nego, daleko je meni, hej, Beč. Uskoro će, eto, dvadeseta kako sam ostao bez stalnog zaposlenja u Zagrebu i vratio se u rodno selo na Papuku. Da sadim kupus i zagrčem krumpir. Nema razloga da se lažemo, za nekoga ko je sanjao da će napraviti lađu kojom će oploviti sva mora, bio je to porazan ishod. Ne, nisu u Brodarskom institutu obustavljena sva eksperimentalna istraživanja, nego za mene više posla nije bilo; drugačiji nisam tražio. Možda bih i našao isti posao negdje nakraj svijeta, ali se meni tamo nije išlo. Vratio sam se kući, kažem, mislio sam da mi je tu mjesto; nema dana da se ne zapitam jesam li dobro odlučio. Nije teško zamisliti koliku sam imao korist od odličnog poznavanja teorije elastičnosti i čvrstoće brodskih konstrukcija. Mislim na raskrčivanje ruševina rodne kuće i podzidavanja

zapaljene štale. A ni to sa krumpirom i kupusom nije mi išlo od ruke. Da mi sa obližnjih njiva nisu svraćale one stare žene, povratnice, ne znam kako bih preživio prvu sušu. Ali sada, kada se ukazala prilika da pođem na put, želio sam u Beč, naravno. Ko ne bi htio u Beč? Kako mi je srce zaigralo! Samo nikog nisam mogao naći da mi pričuva stoku. Onih nekoliko koza i ovaca, kravu. Bio sam sâm u selu, starice su poumirale odavno, a ni povratnici ni izbjeglice se nisu naseljavale tako visoko u goru. Tako sam se počeo lomiti. Odlučio sam da ne idem. Onda bih odlučio da ipak idem, po svaku cijenu. Pa onda, opet, ne, ne idem. U međuvremenu, smogao sam i novac za put. Ali da nagovorim nekoga da četiri noći obilazi štalu, nikako nisam mogao, i našao sam se u velikoj neprilici. Sve dok se nisam sjetio tetke Mileve. Koja mi i nije bila prava tetka, ali smo bili u nekakvom rodu, ni sad ne znam kakvom. Sretna je okolnost, ako se to može nazvati sretnom okolnosti, što je tetka bila u staračkom domu. Da ne duljim, nekako sam staricu nagovorio i prevezao je u selo, a imao sam i sreću da je vlak kasnio više od pola sata. Kao što vidite, ni ženu ni djecu ne spominjem, njih sam namjerno izostavio iz ovog uvoda, zbilja nema potrebe da vas još i time opterećujem. Ili je, ipak (ipak!), sad vrijeme da vam kažem, poslije neće biti prilike, da moja žena i moja djeca nisu pošli sa mnom na Papuk goru, oni su ostali u Zagrebu. U početku, s dobrim razlogom, da djeca završe škole i da čuvaju stan od provale. Poslije... Za ovu priču nije važno što je poslije bilo. Za nju, za priču, važno je da sam sretno stigao u Beč. Među stare prijatelje. Lovce. Ili to ne trebam ni reći, da drugih prijatelja, osim njih, lovaca, nemam. I da sada niko nije sretniji od mene.

Eto nas, opet smo zajedno.

Kud ćeš veće radosti, nas četvorica lovaca ponovo sjedimo za jednim stolom i razgovaramo. Dugo se nismo vidjeli. Cijele godine minuje od posljednjeg susreta i sad se nadvikujemo i galamimo. Otimamo se za riječ i znamo da se preglasno smijemo. Ali kako drugačije da razgovaraju oni koji su rođeni u zabačenim selima i zaseocima uvučeni u njedra gore, dječaci koji su jedan uz drugoga rasli, zakleti strastvenici koje je, poslije, čim su dorasli do povjerenja i puške, sazivao zov istog lovačkog roga. Odavno, doduše, mi ne lovimo u zavičaju, svaki je od nas morao svojim putem, takva su vremena došla, ali se držimo na okupu i sastajemo u inostranstvu, na saborištima u tuđini; od zgođe do zgođe, kako to već sa prognanicima ide, kad nam se, obično mimo naših e-mail dogovora i telefonskih sazivanja – posreći. Tako je i sada, u Beču, ispalo: u pozivu na jednu svadbu mi smo čuli pisak lovačkog roga i razabrali da nas vesela prigoda, radosni slučaj, ili što je to već bilo, neočekivano saziva na lovački zbor; objeručke smo prihvatili poziv u svatove. Tim prije što su nam se rijetko ukazivale slične prilike, sve rjeđe. Dolazimo, da, nećemo izostati, znamo što je red, toliko se ipak nismo otuđili, svakako računajte s nama, odgovarali smo pozivaru, ali smo prešućivali i njemu, domaćinu, i jedan drugom, takođe, kako smo se potajno nadali da ćemo u svatovskoj gunguli i galami naći neki predah i ukrasti sat ili dva za svoje razgovore i priče.

Ni nas četvorica početak posljednje decenije prošlog vijeka nismo zapamtili po dobru, i s nama je, da, ispalo drugačije nego što smo očekivali: naše zemljake je neka viša sila, zao usud, nazovite to kako vam drago, zaboravna

historija ili prevrtljiva politika, svejedno, izgnala iz zavičajnih šuma i zanaovijek osudila na tuđinstvo i stranstvovanje, a sa mnom već znate što se zbilo. Ostali smo, međutim, u vezi i prihvatili razdvajanje kao kaznu kojoj se ne može dokučiti ni pravi smisao ni krajnji cilj, ali nismo dali nesreći da likuje, sačuvali smo naše bratstvo po strasti i svaku smo priliku koristili da se nađemo i razgovorom i pričom (sjećanjem na mladost i davne lovove, čime bi drugim?!) prkosimo očajanju i zaboravu. U međuvremenu smo ostarjeli; mali su izgledi da ćemo se opet sastati na dogovorenom štandu u našoj staroj šumi, nikakvi u stvari, ali ne damo se, kažem, jer na odustajanje i predaju, napokon, nemamo pravo.

I, eto, ta izgnanička radost u Beču – jedan je naš zajednički znanac, rodom iz sela ispod našeg, sa atlasa i auto-karti izbrisanog sela, takođe, ženio sina – to narodno veselje, kažem, bilo je prava zgoda da se opet okupimo, mogao sam se kladiti da niko neće izostati, i da ćemo bez puno riječi, sporazumijevajući se brzim pogledima, već naći načina da se, poslije slikanja s mladencima u crkvi i predaje darova u svečanoj sali, iskrademo sa bučne, kakva bi drugačija bila, srpske svadbe.

Brzo smo pronašli zaklon od glasne muzike i zimske kiše.

U blizini restorana, na drugoj strani Mariahilfer Strasse, u dubokoj tišini internet kafea na B minus 3. etaži *Grossmarkta*, gdje nas je sazvao Ranko Musulin; sazvao, velim, jer smo se već neko vrijeme, pazeći da ostali ne otkriju naše potajne namjere, zabrinuto pogledavali preko glava konobara i plesača, nestrpljivi što se jela sporo iznose a ceremonija nepotrebno oteže, ali je onda, u neočekivanom zjapu tišine, u kratkom predahu u kojem su

harmonikaši i trubači brisali znoj, valjda, odjeknuo prodorni kliktaj jastreba nad markiranim plijenom, odanle, sa stola kraj izlaznih vrata, i mi smo znali da nas Musulin ponovo okuplja: istim nas je jastrebovim pijukom dozivao preko livada, brežuljaka i udolina, s ivice svijetle, prozračne šume.

Ah, lovci!, čulo se za nama.

Ali se nijedan od nas nije osvrnuo, nama je trebalo skrovište, prvi zaklon; nikada se, uostalom, nismo osvrtali na tuđe prigovore, i mi odavno ne objašnjavamo drugima kakva im ljepota promiče ispred očiju, pokraj srca. Uz traljave izgovore, jedan za drugim, probili smo se kroz plesače i sakupili na parkiralištu ispred restorana.

„Za mnom, braćo! Ovamo, ovamo!“, dovikivao je Musulin iz mokrih sjenki i zimogrižljivo cupkao u mjestu; prasnuli smo odmah u smijeh, bilo bi čudno da je drukčije, i da su konačno napravljene cipele u kojima bi njemu bilo toplo.

Meni je godila promjena.

S prigušenom podnom rasvjetom, i sa golim zidovima od sivog, neprozirnog stakla, internet kafe je podsjećao na izbu savremenih pustinjaka; na konzolama i ekranima su promicale bezglasne slike, a tišina je proždrljivo gutala glasove gostiju. Kafić je pripadao nekom Rankovom poslovnom partneru, proćelavom i prijaznom Milisavu, rodom sa Zlatibora: jedan telefonski poziv bio je dovoljan da nas na stolu dočekaju kačica kajmaka i rakija; tek što smo sjeli i nazdravili, stigle su tople lepinje. Odahnuo sam, godila mi je promjena, kažem, što sam stariji sve teže podnosim buku i galamu, a ovdje je sve bilo po mojoj mjeri, i više mi od toga nije trebalo: da sjedim i razgovaram sat-dva s

lovcima i starim drugovima s kojima sam tolike godine lovio, i da na miru gledam kako se u njihovim očima još uvijek njišu goleme krošnje starih hrastova zavičajnih šuma. Što bi više? Posljednjih mjeseci na mene su sa svih strana (jedva skrpljeno imanje, bračne nesuglasice, otuđena djeca, pustinjačke noći, da ne nabrajam dalje), nasrnule nevolje, i više nisam znao kako da se odbranim i nosim s tolikim nedaćama i gubicima. Slaba mi je utjeha pri tome bila, nikakva, što po dalekim morima još uvijek plove dva broda i tri tankera koje sam jednom nacrtao. Tamo, u sjenovitoj tišini zagrebačkog Brodarskog instituta. Još manje me je tješilo saznanje kako su, eto, došla druga vremena u kojima se vrši trijaža na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, pa sam, kao, sličan drugima, i nikako nisam sâm, a nekako je i pravedno (tako ispada!) da dijelim kolektivnu sudbinu. I samo koračanje po dnu davnog mora, međutim, rasprskavanje okamenjenih zvijezda, školjki i puževa pod stopalima, podsjećalo me je na nedosanjani san. Trebao mi je razgovor, savjet ljudi s kojima sam podijelio strast prvog lova i drhtao od uzbuđenja na svježem tragu. U net kafeu smo šutjeli, međutim. Sva četvorica.

Ako sve te silne i bučne prazne riječi i opća mjesta (koja se, možda, i ne mogu zaobići), ne prihvatimo kao razgovor onih koji su nekada bili bliski a dugo se nisu vidjeli, onda smo predugo žamorili i tapšali se po ramenima, a šutjeli smo, zapravo, predugo, što je razgovor odmicao, sve duže. Osuđeni na nepouzdana sjećanja i uspomene koje blijede, moji su zemljaci bili gladni novosti iz starog kraja, i to se na njima vidjelo, strpljivo su čekali da se oglasim, ali su nekako prebrzo sklanjali pogled u stranu, kao da su već upoznati s lošim vijestima

koje donosim, i kao da im baš i nije toliko stalo, ni do mojih riječi, ni do starog zavičaja.

Ili griješim. Ne znam.

Možda je tišina trajala kraće nego što se meni danas čini, i možda se tu samo radilo o razumljivoj nelagodi, intenzivnom osjećanju uzaludnosti, koje naglo obuzima one koji dugo nisu razgovarali, a dobro znaju da ni one, riječi, kad već smogneš snagu da ih proguraš kroz grlo i prevališ preko usana, ništa promijeniti neće, i da ćeš, poslije, zažaliti što si na njih, riječi, priču tek, ništa drugo, i ništa više, proćerdao ono malo dragocjenog, zajedničkog vremena. Ne znam, ponavljam. Ni sada, dok dozivam u sjećanje izvještaj, pripovijest jednog lovca o lovu na golemog divljeg vepra, i na tu hroniku, u stvari, njegovog odlaska iz Slavonije, zauvijek izgubljene – Slavonije, rastanka s našim rodnim krajem, na koncu konca, ne mogu pronaći pravu riječ za tu neočekivanu tišinu. Posljednji put sakupili smo se u Pešti, poslije pogreba jednom zemljaku, i bez prave prilike za naše lovačke priče, a ovdje, evo, sve se činilo drugačije, i svako se od nas, pomišljao sam, mogao ponadati kako je (možda, možda) došlo vrijeme da nas nesreća ponekad i ponegdje barem malo zaobiđe. U sjenkama, između konzola i treperavih ekrana, vidio sam ih, uostalom, mlade i nasmijane, kako mogu biti nasmijani samo lovci poslije lova, uspješnog ili zaludnog, svejedno, sa stotinu objašnjenja zašto nisu uspjeli, i sa tisuću preuveličavanja kad bi dosegli ono što su željeli; u svakom slučaju, sva četvorica smo imali po trideset godina manje, i nisam dopuštao stvarnosti da mi pokvari lijepu opsjenu. I zašto sad da kvarim ovo lijepo veče svojim lošim vijestima iz starog kraja?! Šuti, rekao

sam samom sebi. I šutio sam, tako bi, pomislio sam, uradio svako na mom mjestu.

Jedan građevinski preduzimač iz Praga, jedan anestezičar poznate njemačke klinike i ovdašnji advokat Ranko Musulin uskočili su, međutim, u moju šutnju i preoteli mi riječ, sišli su u prošlost i zajedno otišli u lov na Papuk, po gudurama i bogazima iznad naših sela i zaselaka. Ni danas se ne mogu sjetiti kako je do toga došlo. Ponekad mi se čini da su drsko iskoristili moje krzmanje i otezanje, premišljanje što da im saopćim, a što da prešutim. To još mogu priznati. Da bi me laž brzo umorila, i da bi mi ubrzo ponestale riječi kojima bih umanjivao posljedice jedne nesreće, strahote, rata, nazovite to kako god hoćete. Mogao bih još priznati da bi mi brzo dojadilo da ih tješim lažima. A onda, opet, mislim da je do tog obrta moralo doći (s mojim riječima, i bez njih) jer je vrijeme sve poravnalo i izjednačilo, kao što to vrijeme obično čini, i odavno je sasvim svejedno ko je ostao u rodnoj kotlini, ko se iselio davno prije rata, a ko kasnije, uoči rata, kad je spoznao da mu tu života više nema, ko sopstvenim izborom, a ko tuđim nasiljem; uzalud jeleni riču na mjesečini i tutnje čopori divljih svinja kroz pomrčinu, spuštene su naši nišani. Iako to jedan drugom ne želimo priznati, za nas je lov završen; dok je trajalo, dobro smo se držali i odoljevali najvećim iskušenjima; pri čemu uopće ne mislim na naše trofeje i danak u strasti, koji se ne da ničim otplatiti, već na postojanost i spremnost da se sastanemo na obodu šume, u svitanja u kojima je trebalo odmaknuti u stranu sve poslove i obaveze (i druge strasti i ljubavi, da) i prevaliti hiljade kilometara da bi se stiglo na zbor. Ako ćemo pravo, nikada nam vremena nisu bila osobito sklona

jer je valjalo zaobići sve stupice u struci i profesiji, braku, porodici (i gdje sve nisu postavljene?), koje nas vežu za toplu sobu i radni sto, kao što nam je trebalo puno vještine da odolimo izazovima i vabilima koji nas bez zastanka odvlače od zavičaja i lova. U svakom slučaju, zaboravio sam da imam posla s lovcima, i da sjedim s onima koji se umiju nositi s promašajima i nedaćama, gubitkom. Da, zašutio sam i prije nego što sam se oglasio.

A oni su to jedva dočekali.

O kako su samo, neopazice i vješto, na tkalačkom stanu pripovijedanja, proturili nit razgovora i priče iz sadašnjeg vremena u prošlost, a onda su preokrenuli i njen osnov, pa je naličje postalo lice, prošlost – sadašnjost; ili se nit sama prometnula, svejedno. Morao sam im, šutke, čestitati na umješnosti; njih trojica su znali da se više nikada neće vratiti na Papuk goru, ali su cijelo zimsko poslijepodne i veče razgovarali kao da gubitak, progon i nepravda ne postoje, i kao da će već sutra, pred zoru, pokucati na moj prozor, s naredbom: ustaj, rasani se, lijeni stvore, i dohvati pušku, čekamo te navrh sela. Znao sam, neće; niko sutra neće pokucati na prozor kuće na kraju sela jer se ona urušila; ono što nije razorio moj nemar, sravnio je posljednji rat. Ni naših sela i zaselaka, konačno, više nema, nekoliko kuća što je preostalo minirano je i spaljeno koncem 1991. godine, a sa cesta su uklonjeni putokazi s njihovim imenom. Šutio sam, jesam, jer sam znao da se o tome s njima više nije moglo razgovarati; mogao sam pretpostaviti što bi odgovorili na moju upadicu kako smo i sami krivi za ono što nam se dogodilo, i kako smo, pretrpani (uglavnom) nepotrebnim znanjem, prozvani profesijama i zaokupljeni beznačajnim (zapravo, zapravo) poslovima,

malo-pomalo sami pokidali spone sa zavičajem, pa bi sad valjalo pošteno priznati da nas je tuđina davno preotela – oni bi na to samo odmahnuti. Ili slegli ramenima. *Zar se to i drugima ne dešava?!*, neko bi upitao. *Ali niko od tih drugih nije tako surovo kažnjen! Ili ti znaš nekoga ko je prošao kao mi, navedi ga i utješi nas!*, otimajući se za riječ, još bi rekli. I onda bih opet morao zašutjeti.

Slušao sam ih kako radosno galame, gledao sam ih kako se smiju, ali sam još uvijek vrebao pukotinu u njihovom razgovoru kako bih im sasuo u lice ono što me već godinama muči i proganja: da je naše lovačko bratstvo opsjena tek i laž, i da smo, ne računajući djetinjstvo i mladost, kao pravi lovci, odrasli muškarci lovili samo onih desetak godina, između prvih zaposlenja i brakova, i prije svake pomisli na odlazak iz kotline; toliko je to trajalo, ne duže. U onih ostalih desetak naših godina, da, kada se za Veliku Gospojinu, ili Svetu Petku, kroz snjegove – za Jovanjdan, više nismo vraćali iz Zagreba ili Beograda, Osijeka, već sa poslova iz inostranstva, prorijedili su se naši zajednički lovovi, i jer je uvijek neko nedostajao: jedan ne bi ponio pušku, a drugi se morao hitno vratiti na posao, ili zbog neke druge obaveze, svejedno. Ne znam koliko je to trajalo, moje vrebavanje zgrade. Da ih podsjetim kako se svijet promijenio u međuvremenu, i kako je nama odavna uskraćeno pravo na nepodnošljivu nostalgiju i sjetu, ali sam onda odustao jer sam u istom trenu sa zaprepastjenjem razabrao da sam ja, a ne oni, pobrkao pripovjedačka vremena, nepravu sadašnjost i relativnu prošlost, i što sam već sve pobrkao, i da u njihovim riječima (i radosti, smijehu) nema ni traga melanholije: oni se riječima nisu vraćali u prošlost i uspomene, u njima su oni boravili, bili.

Tada sam se pomirio s tim da im se neću stići ni zahvaliti na tome što su me, sporog i *smotanog*, sačekivali u zimskim jutrima da se obučem i da im se pridružim. Trebalo mi je, doduše, nekoliko časaka da se saberem i vratim u zbilju: sve se ovo događalo krajem januara, napolju je grmjelo kao usred ljeta, lila je ledena kiša, Beč više nije postojao, ni historija u sjenkama muzeja, Dunav u magli; pred nama su stajale čaše rakije i kačica kajmaka, osvjetljen odozdo, iz poda, ovalni plastični sto presijavao se kao da gori, a lica nas četvorice takođe su bila oblivena neonom i zažarena, pa se nije mogla izbjeći sličnost s lovcima koji sjede oko ognjišta, poslije lova, kad su im samo riječi preostale i pripovijest o tome kako su promašili. Ali ni ona nije pomogla. Ta suvišna analogija koju sam izrekao naglas, možda čak cijelim, zaokruženim rečenicama. Oni su me pogledali u čudu, kao da ne znaju odakle sam sad došao i na što ciljам. Zatim su nastavili razgovor. Kao da ne sjedimo za istim stolom, pa me i nema. Dok jedan govori, ostali ne dišu. Oni su s njim zašli u šumu, sišli u vododerinu i, evo ih, izbili na trag divljači. Ne dišu, ponavljam. Da ničim, ni uzdahom, ne otkriju svoje prisustvo, preplaše zvijer i pokvare lov.

Poraz je bio ljepši, nehotice sam zaključio. Što sam drugo mogao zaključiti, nego da se moja ljubav prema zavičaju ne može uporediti s njihovom: oni su bili u stanju da od čežnje i sjećanja sazdaju stvarnost, i da se raduju, strepe, a ja sam, u naporu da se prilagodim novim okolnostima i opstanem, odagnao svoje uspomene. Daleko, na ivicu nepostojanja. Za nas, napokon sam razabrao, više ne vrijedi ista gramatika: ja sam ostao u internet kafeu

na minus trećoj etaži bečkog *Grossmarkta*, a oni su zašli u staru hrastovu šumu na Papuku, izbili na trag divljači i ukinuli perfekt i uspomene.

Onda je razgovor stao na Ranku Musulinu.

Neko je, ne sjećam se više ko je to bio, podsjetio Musulina da nam duguje priču o odlasku iz kotline, lovačku priču, naravno, i da je taj dug narastao na dobrih dvadeset godina, pa je red da se podmiri; neke godine ranije, u Pešti, poslije sahrane zemljaka u tuđini, o lovu se zaista nije moglo razgovarati. I inače, kao po nekom prešutnom sporazumu, mi o emigraciji i izgonu (o mom ostanku, svejedno), nedaćama njihovog stranstvovanja (ili tegobama mog ostanka, svejedno) nismo razgovarali, niti smo jedni drugima pružali priliku za sažaljenje. Ono što se dogodilo, dogodilo se, i više se o tome nije imalo što pričati, a i kad bi se otela neka riječ u tom smjeru, brzo bi se prešlo na nešto radosnije i vedrije, što dalje od beznađa i ništavila; toliko nam je gordosti još preostalo. Na Musulinu je, ponavljam, bio red da nastavi, započne, u stvari, svoju pripovijest, tim prije što je bio najbolji lovac među nama, i što je posljednji lovio ogromnog vepra o kom su se prepričavale bajke. On je, međutim, gledao nekud preko naših glava, u raskošno osvijetljenu utrobu etaže, i samo se smiješio; kupci su prolazili pokraj nas, a on se i dalje smiješio, pa više nismo znali kako da sakrijemo strepnju da nam se udaljava i izmiče, odavde, iz stvarnosti, sasvim.

„Zar je prošlo već dvadeset godina?!“, napokon je promrsio. „Dvadeset godina, kažete?“, ponovio je kao da nam ne vjeruje. Iz njegovog neočekivanog primicanja stolu i naglog uvlačenja ramena, odlučnog uzimanja i zaklanjanja čaše objema rukama, mogli smo zaključiti

da će se on sada više obraćati čaši i ljeskanju rakije u njoj nego nama; saglasnost za riječi koje umeće u priču i zahtijevaju navodnike potražiće u odrazu naših lica na ovalnom plastičnom stolu, a kada mu zatrebaju predasi i odstupanja od toka priča, kurziv, ograde ili zagrade, nepomično će se zagledati u raskošno osvijetljenu utrobu etaže i daleke sjenke, nekamo iznad glava kupaca i šetača. Ali i na to smo navikli. Na njegove neočekivane zagrade, šutnju i zastanke. Tako je on uvijek pričao, promuklim glasom starijim od njegovih godina, nekako pokroviteljski, kao da svoj glas ugađa sa zaboravljenim intonacijama priča koje smo slušali u djetinjstvu u našem zabačenom gorskom zaseoku, i sa naglim, nepredvidljivim stankama između žustrih gutljaja, kao da se (opet!) i ne obraća nama, već nekom nepoznatom, petom, što nevidljiv sjedi za našim stolom.

Valjda sam se nekud odsutno zagledao u tom času.

Čim su građevinar i anestetičar uglas zapitali:

„Ideš li ti s nama za Rankovim veprom?!“

„Idem, idem“, rekao sam.

Musulin nam je pričao:

II

Meni je on bio zapisan. Nikom drugom. Taj veliki vepar. Veći od svih divljih veprova na Papuku. Ne pretjerujem kad to kažem: najveći u svom vijeku. Ne tvrdim, možda i našem. Sve to s njim i sa mnom bilo je samo pitanje vremena kada ćemo se sresti na nišanu. Ostali su ga lovci mogli dosegnuti samo okom. Na časak, ne duže. Čim trepneš, više ga nema. Mislim na druge lovce. Krivolovce, svejedno. Neki su i pucali na njega. Obično bi ih izdala ruka, pa su promašivali. Jesu, ponekad su ga pogađali. I ranjavali. Takvi bi dugo išli za krvavim tragom. Odustajali su, nisu ga mogli stići. Ni oni ni njihovi psi. Ali ne zato što su bili loši strijelci, sačuvaj te bože, niti zato što bi im iznenada pomanjkalo snage i ustrajnosti. Ne. Već zato što ga je sudbina meni namijenila. On je bio moj, meni je lovačka kob udijelila sreću da ga posljednji lovim. I nesreću da ga odstrijelim. Tako je ispalo. Moralo je tako ispasti, bili smo osuđeni jedan na drugoga. Vi znate, drugovi moji stari, da su lovac i lovina u nekoj tajnoj, neobjašnjivoj vezi.

Bili ste lovci, i znate. Ko je to tako uredio? Zbog čega, i kako? Kada? Ne pitam. Govorim samo. Mi znamo da se to ne pita. Odgovora nema. U lovu se, kao na ruletu, samo dobija i gubi. U svojem posljednjem lovu, međutim, ja sam i dobio i izgubio. A vi o tome želite da vam pričam? Ne morate me podsjećati da sam vam dužnik, jesam. Evo me, nastavljam. Pribirem snagu da vam ispričam kako se moja najveća lovačka pobjeda pretočila u najgori poraz. Nije mi lako. I ko bi se sada, da ne mora, vraćao porazu i nesreći. Koja se, časak prije, pričinjala najvećim trijumfom i neopisivom srećom?

Sve bi lakše išlo da ste ga vidjeli. Jedanput. Makar na tren. Kraći od treptaja lista iznad vaše glave. A dovoljno dugačak da ga vidite kako stoji, trči kasom, promiče brže od sjenke, svejedno. U gustoj šikari. Na vrhu golog obronka. U nekom dalekom polju. Na dohvat puške. Bliže ili dalje. Nije važno. Ne presuđuje tu udaljenost ili blizina. Jer se ionako ne biste pomakli. S takvom snagom, i ljepotom, još se niste susreli. Ni disati više niste mogli, zastao bi vam dah. Na ivici nesvjestice, poslije biste objema rukama pritiskali prsa da vam srce ne uskoči u grkljan. Ne biste ni pomislili na pucanj, pušku, nišan i hitac nisu vam bili na kraj pameti. Ne biste vi, nego bi vaša ruka, pametnija od vas, odmah odustala od pokušaja da se, bez pravog povoda i višeg naloga, ugrozi takva moć i prekrati neponovljiva čarolija. Znate na što mislim. Na hiljade i hiljade koraka u znoju, kroz grabike i jelike, po bogazima, surducima i dumačama, preko livada i proplanaka, kroz trnje i poleglu, trulu travu, uz gorske kose škrljevca i kremenca, ispod mokrih krošanja. Koji ne naplaćuju nikakvim hicem i odstrelom, zagluhom poslije pucnja i likovanjem

uz logorsku vatru. Već časom ljepote. Gubitka daha. Naletom krvi. Potresom žila. Zveckanjem kostiju. Pljuvačkom. Da, pljuvačkom koju nikako ne možete progutati. Časom, poklonjenim samo vama. O kojem, pred drugima, ne možete ni pričati. I da pričate, ne bi znali o čemu govorite. I koji ćete, taj časak, kada pak tome dođe vrijeme, ponijeti u grob. Na to mislim. Da vam se vepar samo ukazao, lakše biste me sada pratili. Ostao bi vam u oku. Zauvijek.

Ali vas više nije bilo u našoj šumi. Dvojice, sjećam li se dobro, već početkom osamdesetih prošlog vijeka. Odmah, nekako, poslije smrti neumrlog predsjednika. Nije li se tako pjevalo. On mrtav, sahranjen uza sve počasti, a horovi još pjevaju da niko neće skrenuti s njegova puta. Ili tako nekako. Vepar je tada, po mom računu, bio još u čoporu. Po svemu sudeći, bio je to veliki čopor, dobro ustrojen. Kao orkestar. Gdje se znala uloga svakog člana. Čim mu nisu dopustili da se izdvoji prije vremena. I ne nastrada, kao što se to obično događa sa onima koji se osamostale prije roka. Ali dvojica su mojih drugova već otišla, a trećeg, onog koji je ostao u Zagrebu, nikako nisam mogao dozvati u lov u našoj staroj šumi. Taj se, treći, uporno ispričavao. Koliko uporno, toliko i nevješto. U to se vrijeme već on, vepar, snažan i mlad, izdvojio od čopora i osamostalio. S moje strane, nije li bilo tako, stizale su poruke da u našoj Klišanici imamo kapitalca. I te kakvog. Poručivao sam da u našem vijeku takvog nema. Niti će ga biti. I slično. U redu je, razumio sam. Dvojica su započinjali novi život u tuđini, a jedan je, na sto sedamdeset kilometara udaljen od nje, čekao da stvari krenu drugim tokom, ili se vrate na staro, iako je znao da se one nikada

više neće vratiti na staro. Razumio sam, ali vam svejedno nikada nisam oprostio što ste me ostavili samog s tim veprom. Ako je sad došlo vrijeme da to saznate, onda morate znati da ste me izdali u najtežem času, svaki na svoj način. Kao lovci, naravno, drugovi u istoj patnji. Ostalo ostavljam po strani, ostalo ne ulazi u ovu priču. Bilo kako bilo, ostao sam u rodnom kraju sâm, odjednom sâm, zbunjujuće sâm, bez vaše svakodnevne podrške, vašeg savjeta i glasa, vašeg lica, telefonskog poziva, bilo čega, usred jednako zbunjujućih i neobjašnjivih događanja. S njegovom, veprovom, sjenkom koja me je pohodila i u snu. Ostao sam u kotlini sâm, kažem, protiv njega. Diva. Prvi put ga tako nazivam, uskoro ćete saznati zašto. Samo se malo strpite. Ne tražim više. Samo me ostavite na miru da konačno dohvatim ono pravo klupko i onaj jedini konac. Koji odmotava početak ove priče. Nisam daleko od njega, imam ga u rukama. Napipao sam ga, držim ga, evo. Godinama ja već znam da nešto slično očekujete od mene. S punim pravom ljudi koji su srkali istu vočku strasti, najsočniju za nas četvoricu. Da se razumijemo, nikome ja ne prigovaram. Ne ljutim se, samo zapažam. Ako i to treba reći, reći ću, svima sve opraštam i nikome ništa ne zamjeram.

Na koncu konca, i ja sam izdao, nisam li?

Zar napuštanje kotline i preseljenje u Beč, odlazak u stranu državu i tuđi jezik imaju drugo ime? Prekršio sam, uostalom, sveto pravilo lova, njega sam izdao, mog vepra. Ostavio sam ga na milost i nemilost granatama i rafalima, minskim poljima, nekom raubšiceru koji će ga dočekati u zasjedi. Takvih se uvijek nađe. Da stvar bude gora, nekako u proljeće devedeset i prve, dok sam sređivao formalnosti

oko selidbe, odustao sam od lova. Sasvim. U jesen sam već imao bečku adresu, ovdje me čekao posao i novi život. Bez lova, pomirio sam se. Dugo mi je trebalo da shvatim kako za mene više nema nedelja s puškom na ramenu i psom za petama; iako ih, uzme li se pravo, nisam mogao ni zamisliti, takve nedelje. Ali mjesecima sam već bio bez karabina i psa, naviknuću se da se može živjeti i bez lova, nije mi bilo druge, uostalom. Ne misli na vepra, oprostite se i zaboravi lov, može se i bez toga, bilo pa prošlo, tješio sam se svaki put kad bih došao u napast.

Sredinom septembra, međutim, morao sam se vratiti u kotlinu. Ostale su još neke sitnice, posljednje, zaista, i valjalo ih je posvršavati; a i zašto da sjedim ovdje skrštenih ruku i trošim skromnu ušteđevinu. Čekala me je, konačno, naša šuma, u jesen, najljepša. Ne, našu Klišanicu nisam zaboravio; od šume se nisam oprostio; nisam to ni pokušavao. Ona ide sa mnom, znao sam, nju ću ponijeti u sebi i da selim na kraj svijeta. Nju i svog vepra. Više od svega što se može ponijeti iz bivšeg života, oni će me grijati u studeni tuđine, znao sam, takođe. I valjda sam, zbog takvih mutnih slutnji, iz golog straha, čega li, svakodnevno odlazio u šumu i požudno je upijao očima, uhom, kostima i kožom, žilama i krvlju, ako baš hoćete. Jesu, rijetki lovci, i još rjeđi pastiri, znali su me zateći kako ležim na nekom proplanku ili grlim visoke hrastove, spavam u krošnjama bukava, ili ispod njih, u travi i lišću. Poslije su dolje, po selima ili našem gradu, pričali da sam poludio, ali ja se na to nisam osvrtao.

Vama je poznato, uostalom, da nijednu odluku ne važem dugo.